

Signe Skov Christensen
Klingstrupvænget 73 st.tv., 5230 Odense M. Tlf. 6615 8560.
E-mail Siskoch@mail.tele.dk

Gylling Lokalhistoriske Arkiv
Ejnar Pedersen
Søbyvej 37
8300 Odder

Odense 28.maj 2006.

Under arbejde med slægtshistorie i Gylling sogn mødte jeg en indførsel i kirkebogen, der vakte min interesse.

Min mor var fra Gylling, født i Gylling skov i 1906. Hun fortalte mig en gang, at man sagde, at der på en mark lå en kvinde og 5 børn begravet. Kvinden havde dræbt de 5 børn, derefter skåret struben over på sig selv. Stedet var beliggende før man kørte ind i Gylling by, når man kom med rutebil fra Odder. Det kan da vist udmærket være "det trebundne markskel Gylling, Fensten og Søby.

Jeg fandt en dødsindførsel i kirkebogen, der fortæller om Maren Lauritsdatter i 1753. Formuleringen er lidt uklar, præsten skriver: sprungen Helvede i struben, men retsaktens beretter, at hun har druknet sig i en brønd.

Men jeg synes det er interessant at konstatere, at der "alligevel var noget om snakken", det viser også at gamle sagn ikke altid er skrøner.

Min mor blev gift i 1934 og flyttede op til Bjerringbro-egnen, derfor er mit kendskab til Gylling sogn begrænset. Alligevel har denne sag været interessant for mig, og håber arkivet også kan få glæde deraf.

Med venlig hilsen

Signe Skov Christensen

Signe Skov Christensen

Fra Gylling kirkebog:

Den 15.maj 1753 døde Rasmus Ipsens hustru af Gylling Maren Lauritsdatter på så forskrækkelig og selvmorderisk en måde, at efter at hun havde skiældt og æreskiendet Rasmus Pallesen her i byen hans sal. afdøde hustru og hendes efterladte børn, og derfor såvel af præsten som af øvrigheden var indkaldet og tiltales og afstraffes, som en løgner og æresskiænder, haver hun enten af frygt for straffen eller af harme over Rasmus Pallesen og børn, om morgenen klokken imellem 7 og 8 sprungen i Rasmus Pallesens kielder i haven, tæt under hans vinduer og tillige sprungen helvede i struben. Efter den over hendes gerninger fældede dom, blev hun den 21.maj af natmanden henført til det trebundne markskel imellem Gylling, Fendsten og Søby marker, og der af samme nedgravet. Gud bevare hver sjæl i menigheden for så forskrækkelig en døds måde.

Notarialprotokollen for Hads-Ning Herred, H 58 B 5, Landsarkivet, Viborg beretter følgende:
Anno 1753 den 15.maj var jeg underskrevne på Rettens vegne med tiltagne otte mænd, nemlig Hans Sørensen, Jens Pedersen, Jacob Mogensen, Peder Christensen, Morten Pedersen, Søren Knudsen, Christen Sørensen og Rasmus Brøger, alle af Gylling, efter højædle og velbårne Hr. Justitsråd Lassen til Åkier hans begæring udi Rasmus Pallesens have, hvor en kielder var omsat med et lidet træværk, og befandtes en kvindes person som stod ret oven enden udi vandet og var druknet, og blev angivet at være Rasmus Ibsens hustru, hendes træsko og forklæde stod ved kielderen.
Da Rettens andel tilspurgte disse otte mænd, hvad dem syntes om denne kvindes døds måde, hvortil de samtlige svarede, at de ikke kunne skjønne andet end bemeldte døde kvinde forsætlig med fri vilje har sprungen i kielderen, efter at de og mangfoldige andre tilstedeværende af Gylling efter tilspørgsel ikke kunne give nogen oplysning eller årsag til kende denne ulykke, allerhelst denne brønd var udi Rasmus Fallings have, hvor hverken kvinden eller nogen anden af byen har haft nogen adgang at hente vand, og ingen var hjemme i huset uden mandens steddatter Maren Pedersdatter, som kom ud og ville hente en spand vand, og da blev først vår den døde kvinde som stod over ende i brønden, hovedet opad, som blev forfærdet og gav sligt tilkende for næste naboer og husbonden Hr. Justitsråd Lassen til nærmere foranstaltning, og sligt passerede imellem kl. 7 og 8,30 om morgenen, da hun lidet før talte med adskillige samme naboer. Efter slige omstændigheder blev den døde kvinde af samme tilstand som hun fandtes i udi kielderen, til videre ved den højbydendes øvrigheds behagelige resolution kan indhentes, hvorledes dermed skal forholdes, under tvende mænds vagt.

At således passeret er vidner vi med vore hænder og forsegling.

Gylling ut supra

På Rettens vegne som dette syn på hr. justitsråd Lassens vegne har været Frederik Holmer.

Overværende

I.Rind Hans Sørensen Hans Pedersen Christen Sørensen Søren Knudsen Morten Pedersen
Hans Nielsen Brøger Peder Christensen Jacob Mogensen

Højvelbårne Hr. Kammerherre og Amtmand von Woyden!

Jeg sender indlagte, et af herredsfoged Holmer i Odder tagen syn over en kvinde af Gylling by, en husmand Rasmus Ipsens hustru Maren Lauritsdatter, der i går formiddag den 15.maj dér blev funden druknet udi en brønd udi Rasmus Fallings have, med allertjenigst begæring Hr. Kammerherre ville behage og meddele Deres højgunstiges resolution, hvorledes videre hermed skal forholdes, da og som det er snart først udi ugen og sagen ifald den videre skal examineres, ikke kan komme for Retten førend førstkommende mandag, som er udi bøndernes travle bygsæd, den dødfundne kvinde ligger udi vandet, udi så lang tid der tilmed går, kan forråde.

Så beder jeg allertjenigst ærbødigst om ikke det var muligt der mågtte sættes en Standret, hvorved dette her hastigere kunne komme til endelighed.

Jeg lever med øvrige udi største veneration, højvelbårne Hr. Kammerherre.

Deres underdanig tjener.

Malskær den 16.maj 1753.

Tøger Lassen

Denne tildragelses rette årsag og sammenhæng vil så nøje som muligt være kan undersøges, og siden kvindens døde legeme ikke forinden til jorden kan bestædiges, og det på nærværende årstid ej tåler længe at opholde indet det vorder afgjort, hvorledes det døde legeme bør begraves, så ville Herredsfogeden Hr. Holmer det snarest muligt og lovligt ske beramme og sætte en aparte Ret, hvor naboer og gjenboer på nøjeste examineres og forhøres, om ingen måtte være bekendt, at hun kunne have haft forretninger den dag, hvortil hun kunne have haft behøvende vand af brønden, eller om hun ikke nogen tid har været hjem søgt med urolige tanker, eller og med nogen haft udestående, som kunne have forårsaget og bragt hendes til forvildelse, og når alt sligt på hendes død, hvorledes hun bør begraves og dommen med svar passeret er, mig uden ophold tilstilles til min eftersyn og videre anstalts.

Skanderborg Slot den 16.maj 1753.

F.L. von Woyden

Anno 1753 den 17.maj blev af herredsfoged Holmer og skriver Knud Engelbrechtsen efter højvelbårne hr. kammerherre og amtmand von Woydens højrespektive ordre og resolution af gårds dato holdt aparte Ret udi Jens Ipsens hus i Gylling tilligemed antagne 3 dannemænd, nemlig Jens Ipsen, JensNielsen og Jens Sørensen af Gylling for at holde et forhør og examination, hvorledes den i synsforretningen dødfundne kvinde Maren Lauritsdatter udi Rasmus Pallesens Fallings gårds tilhørende gårdbrønd, i hans indelukkede have. Det til sligt at fuldbyrde var mødt for Retten ridefoged monsr. Rind fra Åkier, som fremstillede de otte synsmænd, som blev forevist den synsforretning som blev holden over fornævnte afdøde kvinde den 15.maj sidst, med tilspørgsel om det ikke er den samme forretning som de egenhændig har underskrevet, hvortil de samtlige svarede ja. Samme forretning overleveret i Retten, bilag 5 med behøvende, pagina 568 som er således: Derpå blev lovens ord for de otte mænd og de tre andre vidner af lovbogen oplæst, og af dommeren formanet til sandheds udsigelse, og at vogte sig for meeneder, hvorpå de otte synsmænd aflagde deres ed efter loven, at de ikke rettere har kunnet skønne, end at den dødfundne kvinde Maren Laursdatter jo med fri vilje og forsætlig har sprunget i brønden og druknet sig, udi synsforretningen er anført og forklaret.

Monsr. Rind fandt videre fornøden at tilspørge synsmændene

1. om disse er bevidst, at den døde kvinde at være beladt med nogen sygelig tilstand, hvoraf hun udi hendes hoved kunne være foruroliget, hvortil de samtlige svarede nej, det dem ikke var bevidst,
2. om dem var bevidst at samme kvinde kunne have haft forretninger den dag hvortil hun kunne have behøvet vand af brønden, hvortil de samtlige svarede nej, det vidste de ikke, så som bækken igennem byen løber strax om ved hendes eget iboendes hus, som ligger tvert over gaden, lige for Rasmus Fallings gård, i hvis have hun fandtes i brønden, og var det og bevidst, at ingen af naboerne eller byens folk havde ærinde eller adgang til at hente deres vand i den brønd uden gårdens folk.
3. om dem er bevidst, at Maren Laursdatter har haft udestående eller klammeri med nogen, som kunne have forvirret og bragt hende til forvildelse, hvortil de samtlige svarede, at Rasmus Falling beklagede sig på grandestævne i søndags otte dage, at Maren Laursdatter havde ilde tiltalt hans stedsøn Rasmus Pedersen med ord, han var en løgner, ligesom havde beskyldt Rasmus Fallings

datter for hun skulle have drukket brændevin. Hvortil genmælte vort Rasmus Ipsen, som svarede på sin hustrus vegne, at han ikke var noget bevidst derom, da samtlige mændene tilr'dede dem forlig, hvilket og skete, hvorpå de gav hinanden deres hænder. Men om dette har været nogen årsag til forvirrelsen og denne formastelige gerning at øve på sig selv, det var dem ubevidst .Og videre var synsmændene ikke bevidst til denne sags oplysning. Dommeren påberåbte, om nogen var tilstede som synsmændene noget havde at spørge, hvorpå da fremstod den afdødes kvindes mand Rasmus Ipsen. Dennem ej havde noget at tilspørge, altså blev de dimitteret. Og igen fremstod benævnte hendes mand Rasmus Ipsen, som gav tilkende, at siden denne snak opkom om det hun skulle have talt om Rasmus Fallings datter og stedsøn, var hun noget urolig i sit sind, da han stedse bad hende hun skulle ikkun give sig tilfreds, alt blev vel godt, og samme morgen da hun efter blev funden i brønden, fulgtes hun med ham nede ad gaden og drev sine gæslinger ud, da han som markmand gik ad marken til, og da fornåm han intet andet til hende end alt godt, og talte meget fornøftigt med ham, og var så næst efter at han spurgtes hendes bedrøvelige døds måde. Videre kunne han ikke give forklaring om denne hændelse.

Endnu fandt Rind fornødent at fremstille Rasmus Fallings steddatter Maren Pedersdatter, som tilstod at have hørt eden oplæst, og derpå aflagde hun sin ed med opholdte fingre efter loven, og af Rind tilspurgt, hvorledes hun først blev den døde kvinde i hendes faders brønd i haven vår, hvortil vidnet svarede, hun gik ud af sin faders hus til kielderen for at ville hente en spand vand til et kar, og da blev hun var et menneske i kielderen som hun kunne se huen af på hovedet og lidet af hendes skiørt, og derefter så hun et par træsko og et tørklæde ved siden af kielderen, men da vidste vidnet ikke hvem det var, hvorover hun blev ganske forskrækket og løb ud på gaden og gjorde anskrig iblandt naboerne, og sagde, at der var et dødt menneske i kielderen, og strax hun tilligemed hendes faster og andre naboer som kom løbende til, siden hun var ene i gården, såsom hendes fader og de andre var i marken at pløje, fandt hun tilligemed de andre, at det var Maren Laursdatter som lå i kielderen, død. Videre blev dette vidne tilspurgt med de samme spørgsmål som til de andre mænd er gjort, og svarede til det 1.ste nej, til det 2.det svarede, at ingen af byen havde noget ærinde eller adgang til den kielder uden gårdens folk og mindre den døde, såsom vandet der går igennem byen går ind om den dødes førhen iboendes hus, til de 3.die svarede, hun vel var bevidst at den døde havde talt ilde og æreøvlige ord om hende og hendes broder, hvorfor hendes stedfader havde klaget på grandestævne, men hun for sin person havde aldrig skiftet ondt ord med den døde. Blev så dimitteret. Og igen fremstod Maren Pallesdatter, som tilstod at have hørt eden oplæst, og derpå aflagde sin ed, hvorpå Rind begærede hun ville prøve sin forklaring af den døde kvinde, hvortil hun svarede, at det forrige vidne Maren Pedersdatter tirsdags morgen imellem kl. 7 og 8 kom løbende til hende og sagde, at der lå en død i deres kielder, da de begge løb til kielderen og så på den døde, så de kiendte at det var Maren Laursdatter, hvorover de blev og løb ud på gaden og råbte , da degnen Mathias Lindhardt kom til kielden og så den døde, hvorefter flere af naboerne kom til, for som ingen i gården var tilstede, men var ude i marken at pløje. Endnu blev dette vidne tilspurgt ligesom de otte mænd og til de forrige vidner, og svarede da til 1.ste spørgsmål nej, til det 2.det nej, til det 3.die ligesom forrige vidne, at Maren Laursdatter havde nogle usømmelige ord til Maren Pedersdatter og hendees broder, men om sligt havde været noget til hendes døds måde vidste vidnet ikke, og videre vidste hun ikke til denne sags oplysning, altså blev hun dimitteret. Og igen fremstillede Hr. Rind et vidne Peder Mortensen af Gylling, som tilstod at have hørt lovens ord oplæst og derpå aflagde sin ed, og derpå tilspurgt 1.ste, om han ikke i tirsdags otte dages morgen førend Maren Laursdatter blev funden i kielderen talte med hende, hvorledes og hvad stand hun da befandtes, han dette ville forklare. Vidnet svarede, han sad i smedjen i sin forretning, og da kom hun gående til ham og sagde til vidnet, at hun ikke ville tilstås, at hun skulle have talt noget usømmeligt om Rasmus Fallings stedsøn- og datter, og videre vidste han ikke. Endnu blev vidnet tilspurgt ligesom forrige vidner og svarede til 1.ste nej, til det 2.det nej, han vidste ikke nogen havde

ærinde til kielderen uden gårdens folk, for som Maren Laursdatter boede strax ved åen som løber igennem byen, som er et temmelig stykke vej fra kielderen, næsten 200 favn, til det 3.die svarede ligesom forrige, blev så dimitteret. Og igen fremstod Maren Rasmusdatter af Gylling, som tilstod at have hørt lovens ord oplæst, og derpå aflagde hun sin ed med opholdte fingre efter loven, og gav følgende forklaring, at sidste tirsdags morgen omtrent 7 og 8 kom Maren Laursdatter i vidnets hus og beklagede sig at have været hos Steffen Skrædder for at ville lade sig lade, men han fik ikke noget blod af hende, så som hun havde så ondt i sit hoved, og da og hun var fortrydelig over for den forfølgelse hun var under, fordi hun var et fattigt fremmed menneske, men sagde ikke hvori den forfølgelse bestod, og vidnet vidste det ikke heller. Dernæst blev tilspurgt ligesom forrige vidner, og svarede til 1.ste spørgsmål nej, til det 2.det nej hun vidste ikke nogen havde adgang dertil, til det 3.die ligesom forrige, blev så dimitteret. Og igen fremstod Steffen Skrædder som vandt ved ed efter loven og forklarede, at i tirsdags morgen tidlig kom Maren Laursdatter ind til vidnet, som begærede han ville lade hende, men han kunne ikke få noget blod af hende, og hun gik bort uden at tale videre. Dernæst svarede han til 1.ste spørgsmål nej, til det 2.det nej der havde ingen ærinde dertil, til det 3.die svarede han ligesom forrige vidner, blev så dimitteret.

Og som Rind af de tilstedeværende bymænd og andre kunne give nogen oplysning videre til denne sags oplysning, så agtede han ej nødvendig at føre mere, men til sidst ville forestille den velvise dommer, hvorledes den døde kvinde skal til jorden bestædiges. Så og siden det er fattige folk, som ej kan betale noget til pågående omkostninger, siden han er i yderste armod med 4 børn som de i ægteskab har avlet, hvorfra sligt skal komme, hvilket alt indlades til dommerens retsindige kendelse, og den har at den døde kvindes udsigende om Rasmus Pallesens stedbørn ej skulle komme dem i fremtiden til nogen præjudin på deres ærlige navn og rygte.

Mandagen den 21,maj 1753.

Som den her i Retten procederede synsforretning tilligemed en del afhørte vidner klarligen viser, at den døde kvinde Maren Laursdatter med fri fortsæt og bevond hun haver styrtet sig udi den omvundne kielder, og der druknet sig til døde, så efter de omstændigheder og klare beviser kan lovens 6.bog, 6.kapitel, 23 art. ikke komme den døde til gode. Men kendes for ret, at i anledning loven og kgl. allernådigste forordning, bør det døde legeme af natmanden optages af kielderen og henføres til et ham anvist sted på Gylling mark, ved markskellene nedgravet og den dødes hovedlod at være forbrudt til hendes husbond, og sagens omkostning at erstatte af fælles bo med 6 rigsdaler. Så bør de af Maren Laursdatter udtalte ord ikke komme Rasmus Fallings stedbørn til nachdel på deres ærlige navn og rygte i nogen optænkelig måde, men altid være død og magtesløs.

hurtig Fortæring, nemlig at Binde
 havde vendt sig, hvorved Garen af-
 nægtedes for den trælende Bn.

Sans Søn, den nuværende Sog-
 præst Otto Skaller, er vel nok den
 af de Gylling Præster, hvis Naam
 paa Grund af sin betydelige Forfat-
 tentionlighed er bleven videst be-
 kendt og længst vil blive bevarat.

Fra Præsten Dines Guldbergs
 Tid haves adskillige Optegnelser i
 Rittebogen, hvoraf efterfølgende
 maatte finde have Interesle:

„1738 d. 22. November begraf-
 det gml. Soghane Hansbatter af
 Gylling i sit Alders 101 Aar. Sin-
 des Mand herhen var bop i sit Al-
 ders Aar 103 Aar.“

„Almno 1738. 13. Dctbr. begra-
 vet Melbue Sr. Sentic Miller, Ma-
 jor af Infanteriet, der havde tjent
 Kongen som hæd Soldat i 40 Aar;
 og ligesom forsat af Dyffen havde
 i sin reduceret Stand i et af præste
 gaardens Skule, en god Udfylden, en
 Mand uden lige, i sit Alders 55
 Aar.“

„Almno 1745. Dom: 9 p. Trin,
 Skat Torb paa Masmus Ganlen Gæs
 la af Gylling i Alders 23. Aar.
 M.B. Mand indgit Mennelens
 Gaard, før et 13 Aars Pigebarn
 han vilde voldtage i Stofven, men
 ikke Guds Gaard; thi da Dommen
 var falden til Tryngs, at han skulde
 skea Skrift og bøde noget til de Stat-
 tige, faldt han ned af ett Træ i
 Stofven, og paa 3die Dag bøde han,
 efterat han fortæn var bragt i sine
 Sønders Rumbflab.“

„1753 d. 15. Maj bøde Masmus
 Stofens Skriftu af Gylling Sog: Ma-
 ren Landbatter paa en forfæste
 lig og selvnordigt en Maade, at,
 efterat han havde skædet og ære-
 sjenbet Masmus Skalleen her i Bn-
 an, hans afbøde Skriftu og hinde
 eftertable Bn, og derfor faavel
 af Præsten som af Dvirigheden var
 indfaldt at tiltales og afskræffes som
 en Soghner og Dre-Grændere, ha-
 ver hun enten af Strngt for Straffen
 eller af Gævn over Masmus Skalleen
 og Bn, om Morgenen mellem 7
 og 8 Iprungene i Masmus Skalleens
 Skæde (Brand) i Sæfven, tæt
 inden for hans Bndier, og tillige
 Iprungene Skæde ldi Strauben. Ef-
 ter hend over hindees Uærntinger fød
 både Dom, blev hun den 19. Maj
 af Mat-Manden henført til det Tre-
 bundne Mart-Stiel mellem Gyl-
 ling, Gærstæen og Søby Mark, og
 der af samme nedgraved. Gud be-
 vare hver Sjæl i Menigheden fra
 sae skuffetelig en Døds-Maade.“

„1744. Dom. 18 a Trinit.: var
 der Sagen af Gylling Bøger i Skret,
 og lod Præsten da ved Møbhyæpære
 indberinge Sagen, og befandt da, at
 de var laant hørt at skage Skjæ i Bn-
 en og fandtes der: hos Preter Mor-
 tenen 7, Gæren Jesperen 4, Maa-
 mus Preberien i Sønderhallen 8, hos
 Sæns Yhlen i Skrifgaarden 14 og
 hos Gæren Gæren i Lerbump 9.“

Alf Dagne i Gylling nævnes i Rit-
 tebøgerne:
 Preter Skomassen før 1719, hvis
 Gæte Skrifte Gæber, der var født
 i Præstholm 1666, bøde 1743. Søns-

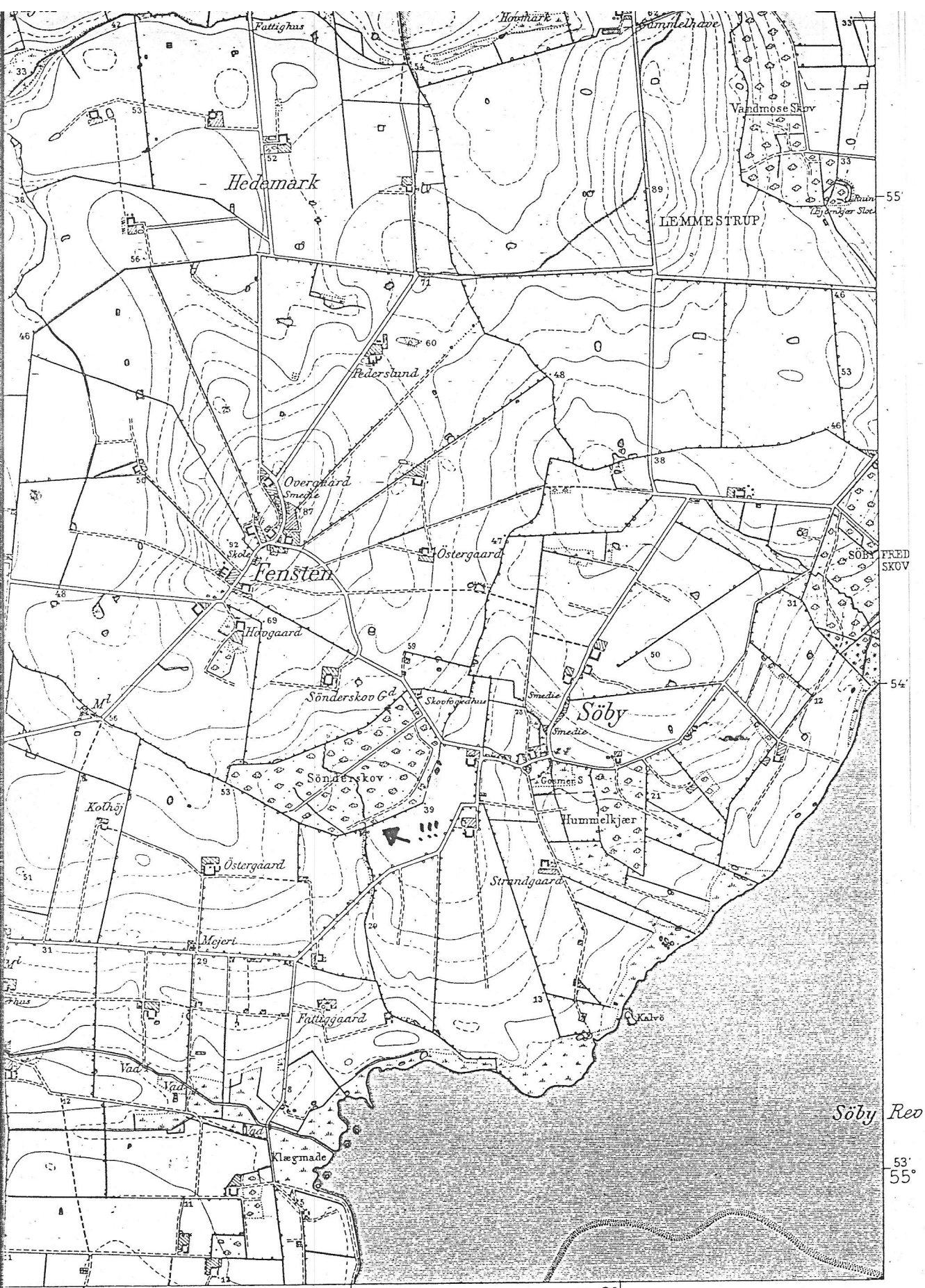
rit Rasper Pontoppidan var Degn
 i Gylling i 26 Aar fra 1719 til
 1745, han bøde 55 Aar gammel.
 Mathias Eindhørd nævnes 1750
 —1753 og 1755. Sr. Mogens Lind
 garb blev Gamb. 1794, var Degn i
 Gylling fra 1790—1797 og blev der
 efter Præst og senere Skiftsprovst i
 Mærhus.

Alfers Stragb, gift med Sara
 Møller, var Degn i Gylling fra
 1798 til 1806. Derefter tom Jacob
 Nielsen, der nævnes 1814, han dø-
 de 1819.

Denne Sats Nielsen er omtalt,
 ikke med Naam, men kun med hans
 Embeds-Charactør, af St. Blicher
 i en af hans Noveller „De Bett-
 maitte v'Ecrole“ (den lille Skole-
 mester).

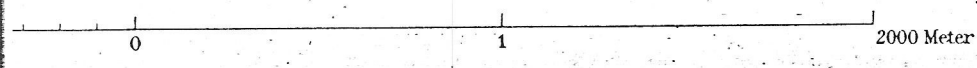
Han fortæller der om Nielsen, at
 han var en iordig Sægersmand, hvor
 for Blicher, der jo var ligesaa,
 jævnlig med ham, søde denne Pro-
 fession i Uenpagni efter Tid og Leif-
 sed Og gænes disse Mstaar saa me-
 get lettere, som han holdt en Sko-
 lefuldmægtig, efter høfsten Gortællin-
 gen er beittet, flønt han var en
 Rarl (Stolefuldmægtigen) paa fi-
 ne 12 Svarter; men havde han
 Grundant: at naar han fød paa det
 næste Bn maatte han kun 11
 Svarter. Derfor blev han ikke Mst-
 fætter, men i det Sted Skift betro-
 at.“

Denne „Stolefuldmægtig“ eller
 „Substitut“ hed Sæns Gærenten, og
 om ham læser Blicher saa den oven
 nævnte Novelle, der ikke er taget
 med i hans „Samlede Noveller“.
 Degneboligen kan finde ved den
 store Bro over Mæen, lige over for
 Præstegaarden. Der var oprindelig
 ingen Skole i disse Dage. Degnen var
 Præstens Møbhyæper i Skriften, og
 kun om Søndergaen skulde han i Rit-

2° 22' Fotolitografiet ved Generalstaben. Kjøbenhavn 1908.

Fod.

Generalstabens topografiske kart Målt 1874 Rettet 1900
1:20 000

Efter skrivelse fra Signe Skov Christensen i Maj 2006.

**En undersøgelse i marken Gylling - Fensten og Gosmer
er billederne taget i år 2006.07.16**

Ejnar.

